

**R. P. Sebast. Izquierdo Alcarazensis Soc. Iesv, svpremis
Inquisitionis Senatvs Censoris, Et Olim Complvti SS.
Theologiæ Professoris. Pharvs Scientiarvm**

Izquierdo, Sebastián

Lugduni, 1659

Quæst. 5. Quænam sint requisita intrinsece ad cconceptum actus primi,
siue potentiæ proximæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95620)

108 Ex hac propositione infertur potentiam subiecti ad vnum ex duobus actibus contradictoriis, & necessitatem subiecti ad alterum per duo extrema contradictoria conueniri intrinsece; atque ita ratione illorum contradictorie opponi. Quo eodem iure contradictorie etiam opponitur necessitas subiecti ad vnum ex duobus actibus contradictoriis, & indifferentia subiecti ad alterum; siquidem necessitas ad vnum ratione potentie ad alterum constituitur indifferentia ad vtrumque opponitur ipsi indifferentie. Quo rursus fit, ut necessitas ad vnum ex actibus contradictoriis, & indifferentia ad eundem contradictorie itidem opponatur.

109 Vnde etiam inferam *suo loco*, libertatem voluntatis ad aliquem actum consistentem in indifferentia proxima ad illum, & necessitatem voluntatis ad eundem actum, aut ad eius contradictorium contradictorie opponi.

110 Plures alie propositiones ex hisce demonstrandæ, ex terminisque huius disputationis componendæ possent istis atteri. Sed nec vacat, nec opus est plures modo contingere; id alij ad harum normam præstare poterunt. Nosque in sequentibus disputationibus nonnullas alias exhibebimus ad istos etiam terminos, simul & alios spectantes.

Q V Æ S T I O V.

Quanam sint requisita intrinsece ad conceptum actus primi, siue potentie proxime?

111 **Q**uia multum ad multa intelligenda interest probe habere perspectum, quamam intrinsece constituent essentiam potentie, de intrinseco constitutio eius oportet speciatim *in hac q.* quædā statuere. Et quoniam nulla est potentia remota comparatione alicuius actus, quæ non sit proxima respectu alterius, ut vidimus *q. 4. prop. 5.* lat fuerit de potentia proxima agere, ut simul veniat intelligendum, quid sit dicendum de remota; præsertim cum sola proxima sit, quæ simpliciter, & absolute loquendo nomen potentie promeretur. Siquidem id solum dicitur vnumquodque simpliciter, & absolute posse, ad quod potentiam proximam habet; id enim, ad quod habet tantum remotam, duntaxat potest ex hypothese, quod accedant cætera, quæ desiderantur ad proximam.

112 Suppono ergo primò, vix esse vllam potentiã proximam, qui sit actus primus re ipsa formalis, id est, se habens à parte rei (sicut concipitur à nobis) ut exercitium quoddam subiecti circa terminum distinctum ab utroque realiter iuxta diuisionem actus physici, & metaphysici, quam posuimus primo loco *q. 3.* quia vix est vlla potentia proxima, quæ partim saltem non sit identificata realiter cum subiecto, quod denominat potens. Omnes itaque, aut fere omnes potentie proximæ, actus primi metaphysici sunt.

113 Suppono secundò. Etsi nonnullæ potentie proximæ sint actus primi metaphysici intrinseci id est, re ipsa identificate adæquate cum subiecto, quod denominant potens; pleraque tamen esse actus primos metaphysicos semiextrinsecos, id est, partim cum subiecto potente, partim cum aliis fundamentis distinctis ab illo identificados realiter, iuxta diuisionem etiam traditam *ibi* actus metaphysici in intrinsecum, & semiextrinsecum. Prioris generis est potentia proxima, quam habet Deus ad cognoscen-

Pharus Scient. Tom. I.

dum & amandum, quæ à parte rei adæquate est identificata cum ipso, & alia huiusmodi. Posterioris autem, quam habet quæuis causa creata ad causandum, quæ præter entitatem causæ, accidentia, conditiones, & alia iuuamina ex parte talis entitatis requisita ad causandum inuoluit in suo conceptu reali. Aliæque similes.

Suppono tertio. Quæstionem præsentem non esse de conceptu formali, sed de conceptu reali potentie proximæ. De conceptu enim formali constat ex dictis *q. 2. & 3.* esse eum actum quemdam primum, quo veluti exercitio quodam interposito, subiectum potens circa actum secundum, ut circa terminum, dum ipsum dicitur posse, exerceri concipitur. De conceptu verò reali, quem sub huiusmodi formali prætendit intelligere, & vere intelligit intellectus noster; estque re ipsa, vel aliqua realis entitas, vel aliqua realis formalitas, vel aggregatum plurium entitatum, vel plurium formalitatum, etiam *loco citato* explicuimus. Querimus per quid constituatur intrinsece, quanamve ad eius constitutionem intrinsece requisita sint.

Vnde suppono quartò bifariam posse esse aliquid requisitum ad conceptum realem potentie proximæ: primò extrinsece, ut terminus connexionis eius, aut alienius in eo inclusi. Secundò intrinsece, ut quid intrinsece componens, constituensque eius essentiam.

Suppono quintò. Quoties potentia proxima ad actum secundum est actus primus metaphysicus semiextrinsecus, pluresque subinde entitates, aut plurium entitatum formalitates inuoluit in suo conceptu reali, talem conceptum non dicere eas omnes ex æquo, & directe, sed aliquam, aut aliquas directe, siue in recto, & cæteras oblique, siue in obliquo, ut vniuersim etiam notauimus *loco supra citato*. Quæ autem oblique dicuntur in tali conceptu, non ob id desinunt ad illum pertinere intrinsece tanquæ quædam constitutiva essentia eius. Ea quippe est talis conceptus essentia dicere aliquid, aut aliqua tantum in recto, & cætera in obliquo. Quo iure essentia per accidens, enique per accidens appellatur, ut pluribus dicemus *infra disp. 9. q. 2.* His positis sit.

Propositiō 1.

Id, quo præcise deficiente, & cæteris omnibus per possibile, aut impossibile permanentibus, subiectum non est absolute, & simpliciter, atque adeo proxime potens actum, ad potentiam proximam talis subiecti ad talem actum intrinsece requisitum est.

Hæc propositio ex *proposit. 29. q. 4.* demonstranda facile venit: quia id, ex cuius præciso defectu deficit quiuis actus, vel est ipse actus, vel pars eius, ut ibi demonstratum est. Ergo id, ex cuius præciso defectu deficit potentia proxima subiecti ad actum (quæ quidam actus primus est) aut est ipsa potentia proxima, aut pars eius. Ergo est, quid intrinsece requisitum ad talem potentiam. Vtraque consequentia est euident. Pergo. Sed deficere potentiam proximam subiecti ad actum, & subiectum non esse proxime potens actum, idem omnino est, ut constat. Ergo id, ex cuius præciso defectu, seu quo præcise deficiente (cæteris omnibus per possibile, aut impossibile permanentibus) subiectum non est proxime potens actum, ad potentiam proximam talis subiecti ad talem actum intrinsece requisitum est. Quod erat demonstrandum.

Q. Proposi.

Propositio 2.

118 Nulla potentia proxima includit in suo conceptu prout existentem, siue exercitum actum, cuius potentia proxima est. Nullusque iubeinde actus in quantum existens, siue exercitus ad conceptum suae potentiae est intrinsecè requisitus.

Si sermo in hac propositione sit de conceptibus, prout talibus potentiae proximae, & actus eius ex dictis 9. 2. & 3. manifesta est. Cum enim, ut ibi monstrauimus, omnis actus, prout à nobis concipitur, sit exercitum quoddam alicuius subiecti circa aliquem terminum, proindeque suoapte conceptum à subiecto, tū à termino adaequatè distinctus sit. Aliundèque omnis actus primus, siue potètia pro termino habeat actum secundū correspondentem sibi prout exercitum, quia ad illum prout sic potentia est. Consequitur plane omnem potentiam ex suo conceptu formali adaequatè distinctam esse à suo actu prout exercito; atque adeo nullam potentiam proximam includere in suo conceptu formali actum suum prout exercitum. Quod confirmari potest primo; quia vel experientia ipsa videtur satis, superque notum, potentiam proximam, & actum, ut duo quadam distincta adaequatè ex parte obiecti nobis representari. Secundo, quia nulla est potentia proxima, quam non possimus affirmare aut iudicare de suo subiecto praecise, quin tali affirmatione, aut iudicio affirmemus, aut iudicemus ipsius actum, ut etiam constet experientia; ergo nulla est potentia proxima, quae in suo conceptu formali claudat suum actum.

119 Caterum in propositione non solum de conceptibus formalibus, sed etiam de realibus, siue fundamentalibus potentiae, & actus sermo est. Dicimus itaque nullam potentiam proximam in ullo suo conceptu, aut formali, aut reali, siue fundamentaliter includere suum actum prout existentem, seu exercitum, Quod quidem ex terminorum apprehensione videtur omnibus satis notum omnes quippe, veluti quodam naturae instinctu, semel terminis apprehensis, sentire videmur, actum, & potentiam duo quāpiam esse ad inuicem adaequatè distincta, & se excludentia in ratione obiectorum. Et sane eo ipso quod omnis potentia proxima ita sit ex suo conceptu formali à suo actu prout exercito adaequatè distincta, ut per iudicium nostrum, per vocelque illi respondentes seorsim possit de subiecto affirmari, quin eius actus affirmetur; non possunt non quāuis potentia proxima, & eius actus, ut minimum esse duae formalitates mutuo inter se distinctae adaequatè, quae ratione formalitates distinguuntur inter se ut est notum. Quod satis est, ut conceptus obiectiui potentiae proximae, & actus non solum formales, sed etiam reales, siue fundamentales mutuo se excludant in ratione obiectorum, tamen si reipsa sint identificati; ut saepe sunt, quando actus est metaphysicus, praesertim intrinsecus. Cum enim conceptus actus, quem vocamus realem, siue fundamentalem, ut condistinctum à formali, saepe consistat in vna, vel pluribus formalitatibus realibus, prout ab aliis, cum quibus sunt idem, praecisus; quā ratione 9. 3. diuis. 1. statuimus, ut potentia à suo conceptu reali dicatur excludere actum, satis est, quod excludat illum, ut vna realis formalitas à se excludat aliam, nimirum per rationem nostram, siue exclusionem metaphysicam. Neque amplius in praesenti proposit. loquendo vniuersim intendimus.

120 Addendum tamen est, loquendo speciatim, tan-

quam prorsus indubitabile, quando potentia proxima est libera, aut actus alio quoquo modo est ipsi contingens realiter, non posse non conceptum realem eius excludere actum prout exercitum reali exclusionem; quandoquidem talis conceptus realiter siue actu potest existere. Quin etiam quoties actus est physicus quantumuis ille necessarius, annexusque potentiae sit, physicè etiam citra dubium existit extra conceptum realem eius: quia, quod actus metaphysicus metaphysicè, id est, per nostram rationem habet, id habet haud dubie actus physicus, quicumque ille sit, physicè, seu à parte rei; nimirum extra conceptum realem suae potentiae proximae existere ut terminus, aliunde iam adaequatè constitutus, per illam respectus.

Ex quibus vniuersaliter colligo omnem actum metaphysicum siue primum, siue secundum extra conceptum formalem, atque etiam realem, siue fundamentalem esse tum subiecti, cuius est actus, tum termini, circa quem versatur: quia omnis actus metaphysicus & concipitur ut exercitum subiecti, circa terminum distinctum ab utroque adaequatè, & saltem est vna, vel plures formalitates reales à formalitate subiecti, & à formalitate termini distinctae adaequatè, ut minimum per rationem nostram, seu metaphysicè, quod ad re sufficiat iuxta dicta. Quemadmodum omnis actus secundus physicus, & si quis est primus huius generis, extra formalem, realemque conceptum est, tum subiecti, cuius est actus, tum termini, circa quem versatur: quia & concipitur, & est reipsa exercitum subiecti circa terminum distinctum ab utroque adaequatè.

Obiici tamen contra propositionem potest. Sæpe tribuitur subiecto potentia proxima ad actum, ex suppositione ipsius actus: ergo non semper existit actus extra conceptum suae potentiae. Consequentia est bona: quia id, ex cuius suppositione datur potentia proxima, nequit non ad conceptum realem eius intrinsecè requisitum esse. Antecedens autem probatur: quia Petrus e. g. non solum est proximè potens ad existendum, ad iudicandum, ad coexistendum alteri enti ad se illi vniendum &c. cum praecisione ab istis actibus, sed etiam ex eorum suppositione; Imo potentia, quam ad eiusmodi actus ex eorum suppositione habet, necessitas ad ipsos est ex suppositione cum ipsis cōnexa essentialiter, qualis non est potentia, quam ad eosdem praescindens ab ipsis habet: Quod argumento etiam est potentiam ad actum ex actus suppositione oriundam ipsum in suo conceptu reali includere; siquidem aliunde, quam à tali inclusionem non potest tali potentiae prouenire connexio essentialis cum actu, quando cetera, ex quibus illa coalescit, omnino ab ipso actu sunt absoluta, ut euenit quando actus est liber.

Respondeo potentiam, quae vnicuique subiecto ex suppositione alicuius actus ad eundem actum videtur attribui, re verà non esse ad eundem, sed ad distinctum metaphysicè. Actus enim, in cuius suppositione fundatur, & actus, ad quem terminatur potentia, quam subiecto attribuimus, semper sunt formalitates distinctae, & mutuo se excludentes ratione nostra: quippe qui eo, quem pro statu praesenti habemus, modo intelligendi in praescindendis formalitatibus potentialium, & actuum eiusdem, vel eorundem entium in infinitum progredi possumus cum fundamento sufficiente in entibus ipsis, ut pluribus exponemus infra suo loco. Itaque actus existendi, ad quem concipitur Petrus primo potens existere, & actus existendi, ad quem

quem ex illius suppositione rursus potens existere concipitur, distincti adæquate sunt per rationem nostram, ita tamen ut secundus ex primo necessario sequatur, ipsive annexus concipitur cum fundamento in re. Similiter actus iudicandi, ad quem primò Petrus proxime potens apprehenditur, & actus iudicandi, ad quem ex illius suppositione iterum concipitur potens, distincti adæquate sunt metaphysice, quasi accrescente secundo primo per nostram rationem, ut necessaria passione eius, &c. Quemadmodum dum de existentia ipsa actuali, ut de subiecto affirmamus existere; de vnione vniri, de iudicio iudicare obiectum, &c. actus talibus subiectis attributi, ab eis distincti, eisque superadditi concipiuntur, ut necessaria eorum, ac metaphysicæ passiones in ipsorum subiectorum essentia fundate. Cum sit necesse existere in rerum natura id, per quod aliud redditur existens in rerum natura, vniri extremo id, per quod aliud vnitur eidem extremo; iudicare obiectum id, per quod redditur aliud iudicans obiectum ipsum, &c. Ex quibus patet nullam potentiam proximam suum proprium actum ut exercitum includere in conceptu suo, atque adeo nullum actum, ut exercitum ad suam proximam potentiam intrinsece requisitum esse. Loquutus autem semper sum de actu prout exercito, aut existente, quia censo actum prout possibilem, seu potius possibilitatem eius in conceptu potentia proxima, cuius ille est actus, includi ut vnum ex necessariis constitutivis eius, ut probabo *prop. 6.* Porro plures actus ut existentes ad suas proximas potentias extrinsece requisitas esse, quatenus plures potentia proxima cum suis actibus prout existentibus connexæ sunt, indubiatum prorsus est.

Propositio 3.

¹²⁴ Quæcumque ex parte subiecti ad exercendum actum sunt requisita, intrinsece requisita sunt, ut illud proxime potens ad actum reddatur; secus, quæ ex parte subiecti ad exercitum actus non requiruntur.

Vtraque pars propositionis est certa. Prima autem ostenditur. Quia deficiente aliquo ex parte subiecti requisito ad exercitum actus, nequit intelligi subiectum absolute, & simpliciter, atque adeo proxime potens ad exercendum actum; siquidem ad exercitum actus id dicitur ex parte subiecti requiri, quod per modum conditionis, vel principij, seu subiecti, vel aliter complet facultatem eius, aut quoquo modo expeditam reddit a tale exercitum. Et satis constat, quousque facultas subiecti ad actum completa est, & expedita, nequitiam posse illud intelligi proxime potens actum ipsum. Sed id, quo præcile deficiente, subiectum non est proxime potens actum ad potentiam proximam talis subiecti, ad talem actum intrinsece requisitum est, iuxta *prop. 1.* Ergo.

¹²⁵ Secunda autem pars inde constat, quia semel completa, & expedita facultate subiecti per ea omnia, quæ ex parte eius ad exercitum actus sunt requisita (quæcumque demum alia desint) nihil desideratur, quominus sit subiectum proxime potens ipsum actum; siquidem esse illud proxime potens actum, & habere iam illud omnia, quæ ex parte sui requiruntur ad exercendum actum, in idem recidit, ut satis ex se est notum.

Propositio 4.

¹²⁶ Quoties plura subiecta ad eundem actum concurrunt, nequit vnum ad talem actum potentiam

Pharus Scient. Tom. I.

proximam habere, quin reliqua simul ad eundem habeant potentiam proximam.

E.g. cum plures causæ physicae concurrunt ad eandem actionem, ut concurrunt Deus, & creatura; habitus charitatis, & voluntas; species impressa, & intellectus; quodlibet agens in passio, & passum ipsum, aliaque huiusmodi, necessario debent omnes simul potentes proxime, esse ad illam. Ratio est conspicua, quia nulla eiusmodi causarum potest se sola talem actum elicere, hoc ipso, quod ille indiuisibilis est actus omnium, ut est notum: ergo quousque omnes possint proxime, nulla proxime potest. Confirmatur primò: quia nulla talium causarum, deficientibus reliquis, est proxime potens elicere actum, ut constat. Ergo neque erit eis non habentibus pariter potentiam proximam ad ipsum, deficiente enim potentia proxima earum, perinde se habent ac si non existerent in ordine ad exercitum actus; siquidem hoc non minus cum eorum potentia proxima, quam cum earum existentia connexum est, iuxta *prop. 3. q. 4.* Confirmatur secundò. Quia actus non est possibilis proxime, donec omnes causæ physicae, atque adeo effectuales eius proxime sint potentes illum elicere, ut patet: alias si ante potentiam proximam alienius, proxime esset actus possibilis, talis etiam esset ante potentiam proximam omnium, quod constat falsum esse: quia non est maior ratio vnus, quam aliarum, cum æquè depèdat ab omnibus. Ergo neque aliqua talium causarum est proxime potens ad talem actum, donec sint reliqua. Potentia enim proxima causæ, & possibilitas proxima actus vicissim referuntur. Confirmatur tertio, quia omnes prædictæ causæ cum suis requisitis componunt adæquatam virtutem, à qua immediate procedit actus. Ergo potentia proxima cuiuslibet adeo ad potentiam proximam reliquarum requiritur, ut omnes vicissim se se includant in conceptu reali vnus potentia proxima totalis, à qua singulae denominantur potentes proxime talem actum. Confirmatur quartò: quia approximatio agentis ad passum intrinsece est requisita ad potentiam proximam agentis, ut iure apud omnes est in confesso; siquidem, deficiente approximatione, agens absolute, & simpliciter non est potens agere in passio; ergo multò magis erit ad illam intrinsece requisitum passum ipsum, propter quod agens approximationem expolit. Sed non passum nudum, quia ratione nequit iuuare agens: ergo vestitum omnibus requisitis, ut proxime dicatur potens ad illud iuuandum. Et quidem, si quævis conditio ex parte causæ requisita ad causandum ad potentiam proximam causæ spectat intrinsece, ut apud omnes est certum, & ex doctrina generali *prop. 3.* constat, quanto magis concausa physica ad eandem potentiam proximam spectabit intrinsece, cuius iuuamine non minus, imò magis indiget causa, quam iuuamine conditionis; siquidem hoc à Deo sæpe potest miraculose suppleri, illud verò non item?

Porro, quæ de pluribus causis physicis, e.g. dicta ¹²⁷ sunt, pariter de pluribus quibusque aliis subiectis ad eundem actum concurrentibus venit intelligendum. Ex quibus liquet, quoties plura subiecta ad eundem actum concurrunt in conceptu reali potentia proxima cuiuslibet reliqua omnia cum suis potentiis proximis claudi.

Propositio 5.

Vnum ex requisitis intrinsece ad conceptum realem cuiusvis potentia proxima actus, ipsius actus possibilitas est; siue sit, siue non sit subiectum actus cum tali possibilitate connexum.

Q 2

E.g.

E. g. Potentia proxima causæ ad producendum effectum, possibilitatem talis productionis includit in suo conceptu reali; siue cum tali possibilitate sit essentialiter connexa entitas causæ, siue secus. Et quidem casu quod talis connexio desit, ut iuxta plerisque in causa prima, & iuxta plures etiam in secunda, in aliisque huiusmodi subiectis actuum deest, propositio mihi certa est, quidquid in oppositum sentiat Ouied. *controuers. 7. Physic. punct. 2.* Nam sublata possibilitate sola causationis effectus, nullatenus potest causa intelligi proxime potens causare illum absolute, & simpliciter, ut est notissimum: quia ad impossibile non datur potentia absoluta, & proxima, ut constat. Sed id, quo solo sublato, subiectum non est proxime potens actum, ad potentiam proximam talis subiecti ad talem actum intrinsecè requisitum est, iuxta *proposit. 1.* Ergo possibilitas causationis effectus intrinsecè requisita est ad potentiam proximam causæ. Vel aliter. Ut causa euadat absolute, & proxime potens causare effectum citra controuersiam indiget aliquo modo possibilitate talis causationis; sed non indiget illa tanquam termino extrinseco connexionis, ut ponimus. Ergo indiget illa tanquam constitutio intrinseco. Quia quoties quæuis essentia indiget aliquo ad existendum; & non ut termino extrinseco alicuius connexionis, quam cum eo habeat, non potest indigere illo ut constitutio intrinseco sui, ut vniuersè demonstratur *infra disput. 9. quest. 5. proposit. 3.*

129 Confirmatur primò. Quia si deficeret possibilitas alicuius creaturæ, Deus non esset proxime potens illam causare; sicut modo non est proxime potens causare chymæram; & tamen nihil in tali casu de intrinseca virtute diuinæ omnipotentia deficeret, iuxta sententiam, in qua procedimus. Similiter, si chymæra aliqua redderetur possibilis, confestim, absque accremento virtutis intrinsecæ, esset Deus iuxta eandem sententiam æque potens illam causare, ac potens est causare modo quamuis creaturam. Ergo præcisus defectus possibilitatis creaturæ facit ut in Deo non sit potentia proxima ad eam causandam, præcisæque talis possibilitatis positio facit ut sit. Quod est eiusmodi possibilitatem ad talem proximam potentiam intrinsecè requisitam esse, iuxta doctrinam supra statutam *proposit. 1. citata.* Iam, quod Deus modo neutiquam habeat potentiam proximam simpliciter & absolute talem, de qua tractamus, ad causandam chymæram (quidquid sit de potentia, quasi conditionata, quam ab aliquibus habere dicitur ad eam causandam casu, quod possibilis esset) subindèque neque eam haberet ad causandam creaturam redditam impossibilem, indubitabile prorsus est; alioquin plenam libertatem haberet Deus modo ad discernendam absolute, & efficaciter existentiam chymære, ipsique esset imputabile, quod non decerneret de facto. Quod est ridiculum.

130 Confirmatur secundo: quia communi existimatione sicut denominatio visus includit visionem actualem, ita denominatio visibilis includit visionem possibilem: eo videlicet, quod obiectum visum neque connectitur per suam essentiam cum possibilitate visionis; nec sine possibilitate visionis potest visibile esse, seu potens videri absolute. Ergo casu, quod causa, aut quoduis omnino subiectum cum possibilitate sui actus connexum non sit, non potest non in eius potentia ad talem actum talis possibilitas claudi.

131 Hinc pergo ad probandam positionem, etiam pro

casu, quod entitas causæ, alteriusve cuiusvis subiecti cum possibilitate sui actus connexa sit contra eundem Ouied. *supra*, necnon Pet. Hurt. & Arriaga sentientes pro tali casu oppositum. Illam *disp. 8. physic. sect. 2. subsect. 2.* hunc *disp. 7. Physic. sect. 2. subsect. 2.* Probo autem primò: quia licet entitas causæ connexa sit cum possibilitate effectus, semper manet per locum intrinsecum verum, deficiente sola possibilitate effectus, & persistente nihilominus per impossibile entitate causæ, non fore illam potentem proxime illum causare. Quod sufficit, ut possibilitas effectus, seu causationis eius ad potentiam proximam causæ intrinsecè, & necessario pertinere dicatur, iuxta doctrinam eandem *prop. 1.* Quomodo autem ex hypothese impossibili non sequatur per locum intrinsecum utrumque cuiusvis contradictionis extremum, vtiliterque subinde ex illa sæpe arguatur, (ut nos in præfenti) ad rerum essentias persequendas, ex dicendis *disp. 11. competum* fiet. Secundo probò: quia quoties aliqua denominatio ex genere suo est semiextrinseca includens scilicet in suo conceptu reali aliquid subiecto denominato extrinsecum, non definit talis esse, neque illud includere; tamen in aliquo casu subiectum cum tali extrinseco connexum sit, ut patet in denominatione dissimilis, qua denominatur creatura dissimilis Deo, nec minus in suo conceptu reali includit ipsum Deum, quam si creatura cum illo connexa non esset. Sed denominatio potentis proxime actum semiextrinseca subiecto est, actusque possibilitatem includit in suo conceptu reali, quando cum tali possibilitate subiectum connexum non est, ut paulo antea probauimus. Ergo tantumdem est dicendum, etiam si ponatur connexum, ut modo contendimus.

Denique probari potest propositio vniuersæ: quia quoties duo subiecta per eundem actum exercentur, potentia proxima vnius subiecti ad talem actum nequit constare sine potentia proxima alterius; imò illam ambibit in se, ut *proposit. 4.* probatum est. Sed causa, & effectus exercentur per eundem actum, quo causa causat, & effectus causatur: ergo causa nequit esse proxime potens causare effectum, quin effectus proxime possit causari à causa; tum potentia proxima causa claudit potentiam proximam effectus, & vice versa. Atque possibilitas effectus ad potentiam proximam eius intrinsecè pertinet: quia posse causari cadit supra possibile. Ergo possibilitas effectus intrinsecè etiam pertinet ad potentiam proximam causæ. Idemque argumentum efficit potest circa possibilitatem ipsius causationis, quia causa ob eandem rationem nequit exercere causationem effectus; donec causatio à causa exerceri possit; causatio autem exerceri nequit à causa, donec possibilis sit, ut constat. Quod autem de potentia causæ ad causationem dictum est, pariter habet locum in reliquis omnibus potentiis respectu suorum actuum.

132 Dices. Causatio effectus actualis absque potentia proxima causæ actualiter existente consistere nequit. Ergo potentia proxima causæ per possibilitatem causationis, quæ non est quid actu existens, nequit constitui: repugnat enim actu existere aliquid totum, cuius omnia constitutiva non sunt actu existentia. Respondeo, ut potentia proxima causæ, quæ denominatio quædam est semiextrinseca, dicatur actu existere, sat esse, quod existat actu id, quod conceptus eius realis dicit in recto, quin opus sit, quod existant omnia, quæ dicit in obliquo, è quorum numero est possibilitas causationis. Quod aliis huiusmodi denominationibus commune est, ut *infra suo loco* videbimus. Neque est necesse

neceffe, vt omnia, quæ quoquo modo iuuant causam physicam ad exercitium causationis, aut quoduis aliud subiectum ad exercitium actus, intrinsecèque subinde pertinent ad potentiam proximam eius, actu existentia sint absolute, dum actus absolute existit. Sunt enim aliqua, quæ citra absolutam existentiam e suo statu iuuare possunt, aut per modum causæ intentionalis; quo pacto iuuant finis, & alia obiecta; aut per modum conditionis; quo pacto iuuant possibilitas actus, negatio impedimenti ad ipsum, quæ nihil est existens; & alia huiusmodi. De quo plura *suo loco*.

134 Ex dictis infero primò, omnipotentiam diuinam prout existentem intrinsecè requisitam esse ad potentiam proximam cuiusvis actus; tum quia nequit non esse ea vnum ex subiectis ad eum concurrentibus; tum quia in possibilitate proxima eius intrinsecè clauditur, vt *suo loco* exponemus. Secundo infero non solam possibilitatem actus remotam, sed etiam proximam, quæ præter omnipotentiam includit in suo conceptu decretum Dei de existentia actus, in huius potentia proxima intrinsecè claudi: quia subiectum nequit esse potens proxime actum, donec actus proxime possibilis sit. Tertiò infero ad potentiam proximam actus prout exercendi in aliquo temporis instanti determinato, insuper requiri possibilitatem proximam durationis actus pro tali instanti; quæ mea quidem sententia, donec ipsius instans accedat, non adest: quia consistit in existentia sine contradictione conditionata talis durationis, quæ sicut & existentia ipsius durationis absoluta tali instanti per essentiam affixa est, vt vberius est explicandum, ac probandum *suo loco*.

Propositio 6.

135 Ex eo quod aliquid sit requisitum ex parte actus, vt terminus connexionis eius, non sit esse illud requisitum intrinsecè ad potentiam proximam actus. Vnde hæc plenè constituta, & existens potest intelligi independentè ab existentia eiusmodi termini.

Hæc propositio potissimum fundamentum est totius doctrinæ de libertate à nobis exhibendæ *infra suo loco*. Quocirca veritas eius sedulo est animaduertenda, & diligenter obseruanda. Probatur autem primò. Quia effectus per actionem productus essentialiter est requisitus ex parte actionis vt terminus connexionis eius, siquidem actio sine effectu per eam producta nullatenus potest existere, vt apud omnes in confesso, & satis ex se euident est; & tamen certissimum etiam est apud omnes, effectum per actionem productum ad potentiam proximam, qua causa talem actionem potest elicere, intrinsecè non pertinere. Alioquin nullus effectus esset ab aliqua causa liberè producibilis: quia in nulla causa potentia proxima ad producendum effectum esset compatibilis cum carentia effectus, prout ad eius libertatem requiritur. Tum effectus simul esset prior, & posterior naturæ suæ productione, & se ipso secundum idem esse physicum, & in eadem serie originis. Quæ sunt absurda. Igitur terminus connexionis actus requisitus ad existentiam eius, non eo ipso est requisitus intrinsecè ad potentiam proximam actus.

136 Secundo nihil magis est requisitum ad existentiam cuiusvis actus, quam impletur: cum prorsus repugnet actum existere sine se ipso. Et tamen

Pharus Scient. Tom. I.

nullus actus ad suam potentiam proximam intrinsecè spectat; actumque liberum speciatim extrinsecè conceptum eius esse, certò certius est, vt statuimus *propos. 2.* Ergo titulo requisiti ad existentiam actus præcise nihil est, quod ad potentiam proximam eius intrinsecè pertineat.

Tertiò. Ponamus causam proximè liberam ad duos actus vicissim inter se connexos. Quod citra dubium est possibile. Comperitum est alterum eorum actuum ad potentiam proximam alterius intrinsecè non pertinere. Alioquin causa ad neutrum maneret libera contra suppositionem: quia potentia proxima ad alterutrum connexa esset cum illo essentialiter ratione alterius, quo constitueretur intrinsecè. Tum si alteruter eorum actuum includeretur in potentia proxima alterius, sequeretur primo eos mutuo se ipsos causare secundum existentiam physicam in eodem genere causæ. Quod constat impossibile esse. Secundo sequeretur potentiam proximam ad coniunctum vtriusque actus ipsum coniunctum claudere in suo conceptu, quod etiam repugnat: quia omnis potentia præsertim libera adequate debet esse distincta ab actu, cuius est potentia, vt dicebamus nuper. Tertiò sequeretur coniunctum vtriusque actus non fore possibile proxime donec existeret: quia neuter eorum ante existentiam alterius proxime possibilis esset. Quod etiam est absurdum. Simile argumentum conficiet, si ponas actum liberum vnius causæ cum actu libero alterius connecti mutuo, aut saltem non mutuo, prout sæpe euenit de facto, vt cernere est in prædefinitione Dei libera de actu humano, in actu fidei libero de eodem, in aliisque huiusmodi.

Quartò. Si requisitum ad existentiam actus eo ipso pertineret intrinsecè ad potentiam proximam eius; contradictorium actus oppositi pariter pertineret: quia ad existentiam actus non minus est requisitum contradictorium actus oppositi, quam est quilibet alius terminus connexionis eius, vt constat (quidquid sit contradictorium actus oppositi, iuxta diuersas sententias de negationibus *disp. 9. q. 3.* exhibendas.) Hinc autem plane fieret, vt tolleretur e medio omnis libertas contrarietatis tam à diuina, quam à creata voluntate: quia nulla voluntas posset esse proxime libera ad eliciendam volitionem, vel nolitionem oppositam pro arbitrio suo. Quod est absurdum. Probo conspicue: quia potentia proxima ad volitionem, & potentia proxima ad nolitionem, in quibus consistit ea libertas, absque negatione nolitionis, quæ constitueretur prima, & absque negatione volitionis, quæ constitueretur secunda, consistere non possent, vt constat. Quo fieret, vt dum voluntas eliceret volitionem, non posset non defectu negationis huius carere potentia proxima ad nolitionem, & vice versa, dum eliceret nolitionem, non posset non carere pariter potentia proxima ad volitionem. Nunquamque subinde eliceret volitionem potens elicere nolitionem, vel e conuerso. Quod est in nullo euentu fore illam proximè liberam ad eligendam pro arbitratu volitionem, vel nolitionem. Clarius. Potestas, siue libertas proxima ad eligendum inter volitionem, & nolitionem absque omissione, seu negatione amorum actuum simul in voluntate existente constare non posset, iuxta dicta: ergo casu, quod voluntas alterutrum eorum eliceret, tali libertate careret; & consequenter etiam casu, quod omitteret ambos: quia eo etiam casu non haberet potentiam proximam ad vtrumvis compatibilem cum vtrouis, qualis debet esse libertas ad eligendum inter illos, vt est notissimum.

Q. 3. Vltimè.

139 Vltcrius. Si ad potentiam proximam actus intrinsecè esset requisita negatio actus oppositi, alia insuper non minora sequerentur absurda. Primum. Dum Deus elicit volitionem, nullatenus esse ipsi liberam negatione nolitionis opposita, nequit enim esse ipsi libera libertate mediata, scilicet media volitione, quam elicit, siquidem hanc naturæ prioritate præcedit, utpote pertineans intrinsecè ad potentiam proximam eius. Sed neque libertate immediata, siquidem ad nolitionem, cuius ea est negatio, Deus in eo casu potentiam proximam non habet defectu negationis volitionis intrinsecè requisita ad talem potentiam; subindeque ad impediendam illam per ipsam nolitionem impotens est. Si dicatur posse Deum liberè omittere volitionem, quam elicit, sicque per eius omissionem constituere potentiam proximam ad nolitionem, quæ sibi debeat; alia inde absurda proueniunt. Vel enim omittit purè volitionem, non elicit nolitione contraria, vel, hac elicit, non purè. Si hoc secundum: ergo omittit liberè volitionem sine libertate ad eam omittebam, quæ nequit non in tali casu carere defectu negationis nolitionis ad illam intrinsecè requisita. Si autem dicatur primum. Ergo Deus liberè simul, & non liberè omittit purè vtrumque actum. Liberè: quia ponitur, omissionem volitionis liberam esse, per eamque reddi etiam liberam omissionem nolitionis opposita. Non liberè verò, quia repugnat liberè nasci à voluntate omissionem ratione libertatis ab omissione ipsa oriunda, post ipsamque exercitam aduenientis: casu autem, quod Deus omitteret vtrumque actum liberè, omisso volitionis constitueret voluntatem diuinam proximè liberam ad omissionem nolitionis; & vice versa, omisso nolitionis ad omissionem volitionis. Quæuisque talium omissionum subinde prius natura esset, quam esset in voluntate sua libertas constituta per alteramque ita vtrius ratione libertatis à se oriunda, & post se exercitam aduenientis libera esset. Tum mutuo se vicissim causarent; liberè quidem, quia libertas constituta per vnā præcederet alteram, & simul non liberè: quia alterutram antecedenter exercitam sequeretur eius libertas. Quæ omnia contradictione sunt plena. Eademque pariter absurda in voluntate creata possunt inferri, dum ea sufficiente cognitione non caret ad eliciendos actus oppositos, uti nunquam caret diuina.

140 Quinto deniq; probatur propositio à priori. Quia quod ex parte actus ad eius existentiam est requisitum, non eo ipso est requisitum ex parte subiecti ad ipsum actum exercendum: fieri enim potest, ut aliquid ex parte actus requiratur ad existentiam, quin requiratur ex parte subiecti ad actus exercitum; id autem quod ex parte subiecti ad exercitum actus requisitum non est, neque ut subiectum enadat proximè potens actum est intrinsecè requisitum, ut statuius *prop. 3.* sine illoque existente proinde potentiam proximam ad actum adæquatè constitutam, & existentem potest subiectum ipsum habere. Tunc autem aliquid ex parte solius actus præcisè, non item ex parte subiecti ad exercitum actus est requisitum, quando illud eiusmodi est, ut verum sit per locum intrinsecum, fore ut subiectum nihilominus ad actum sine illo exercendum proximè potens esset casu quod actus sine illo posset existere. Sicut è contra: tunc aliquid ex parte subiecti, non verò ex parte actus requiritur ad ipsius actus exercitum, quando verum est per locum intrinsecum, fore ut eo deficiente nullatenus maneret subiectum proximè

potens actum, quantumvis actus sine illo existere posset. Ex parte autem vtriusque, tunc aliquid requisitum erit, quando, eo deficiente, neque subiectum exercere actum, neque actus existere poterit in quauis hypothese impossibili. Nos quippe discrimina huiusmodi requisitorum, aliter quam per huiusmodi veritates conditionatas de conditione impossibili, neque deprehendere possumus, neque explicare; cum tamen videntes intuitiue in ipsis rerum naturis inspiciant illa, atque discernant.

Stat itaque terminum connexionis actus requisitum ad existentiam eius bene posse ad potentiam proximam actus intrinsecè requisitum non esse, ita ut potentia non minus possit intelligi constituta, & existens ante existentiam talis termini, quam ante existentiam ipsius actus cum ipso termino connexi. Sed dubitari tamen potest an per causam actus (subiecto) sit proximè potens respectu actus, necesse sit, quod causa etiam termini sit proximè potens respectu termini: Respondeo id non esse necessarium, sed sufficere quod sit possibilis potentia proxima, sine qua terminus esse nequit. Nam causa actus, ut sit ad illum proximè potens, non magis eget potentia proxima ad terminum, cum quo actus connectitur, quam termino ipso, cum propter terminum duntaxat poscat potentiam proximam eius; sed non eget termino ut existente, sed tantum ut possibili, prout opus est, ut actus cum eo conexus sit possibilis, uti ex dictis liquidum est. Ergo neque eget potentia proxima ad terminum ut existente, sed tantum ut possibili. Patet id in actu imperante conexo cum actu imperato, tanquam cum quodam termino. Nam causa imperans proximè impotens est respectu actus imperantis antequam causa, cui imperatur, sit proximè potens respectu actus imperati: siquidem potentia proxima ad actum imperatum per ipsum imperantem completur. Et vniuersum, quod potest potentia proxima termini dependet in sua existentia ab actu conexo cum termino, potentia proxima ad actum bene constare potest independentè ab existentia potentia proximæ ad terminum. Ponamus enim causam actus illum liberè omittere, tunc certè non existeret potentia proxima ad terminum constituenda per existentiam actus, & tamen existeret potentia proxima ad actum constituens libertatem proximam ad actum ipsum. Quod si potentia proxima ad actum sine potentia proxima ad terminum constare potest, quando hæc per actum ipsum completur, ab eoque subinde dependet, etiam quando dependet constare poterit: quia potentia ad actum non magis requirit potentiam proximam ad terminum pro vno casu, quam pro aliis; sicuti non magis requirit terminum ipsum; utpote cum quo æquè pro omnibus casibus connectitur actus, ut supponimus. Igitur quia terminus, de quo loquimur, tantum requiritur propter actum, & potentia proxima ad terminum propter ipsum terminum; sicut ad potentiam proximam actus non existentia, sed tantum possibilitas actus requiritur: ita ad eandem potentiam non existentia, sed tantum possibilitas requiritur tum termini, tum potentia eius. Hoc tamen discrimine, quod possibilitas actus intrinsecè pertinet ad potentiam proximam eius, ut *prop. 5.* statuimus; possibilitas verò termini, & potentia eius tantum requiritur ad illam extrinsecè, quatenus pariter requiritur ad possibilitatem actus, ut terminus connexionis eius. Sed notare tamen oportet obiter actum posse connecti cum termino, vel prout existit in eadem mensura temporis, in qua existit ipse actus, vel

vel prout existente in diuersâ suæ præteritâ, siue futurâ. Tum vel prout existente in eodem signo naturæ secundum ordinem originis, siue causalitatis, in quo actus existit; vel prout existente in diuerso siue priori, siue posteriori. Tum denique vel prout existente in eodem statu cum actu, vel prout in diuerso iuxta varietatem statuum entium *infra disp. 10.* exhibendam. De quibus omnibus speciatim plura *sis locis* dicenda venient.

143 Opponet tamen aliquis contra dicta: vt causa sit proximè potens respectu actus, necesse est, quod omnes causæ physice ad eundem actum concurrentes sint quoque proximè potentes ad illum, iuxta doctrinam stabilitam *proposit. 4.* Ergo vt causa actus sit proximè potens ad actum, necesse etiam erit, quod causa termini, cum quo actus connectitur, sit proximè potens ad terminum. Nego consequentiam: quia potentia proxima principij ad eundem actum concurrentis requiritur ex parte causæ ad exercitium talis actus: potentia verò proxima termini, cum quo actus connectitur, non requiritur ex parte causæ, sed ex parte ipsius actus, sicut requiritur ipse terminus. Vnde sicut potentia proxima ad actum non claudit in se terminum; ita nec claudit potentiam proximam ad terminum. Deinde quando plures causæ influunt in eundem actum, omnes se vicissim adiuuant ad illum eliciendum: causa verò termini, cum quo actus connectitur, non magis influit in actum, quam ipse terminus; atque adeo causam actus ad actum eliciendum propriè non iuuat. Equis enim dicat, Antichristum prout peccaturum in sua differentia temporis, propriè adiuuare modo meum intellectum ad eliciendum actum fidei conexum cum suo peccato? Ex quibus omnibus apparet de potentia proxima ad terminum, cum quo actus connectitur, de reliquisque ab ipso termino requisitis eodem modo philosophandum esse in ordine ad potentiam proximam actus: omnia enim hæc cum ipso termino extra conceptum realem talis potentie sunt, vt vidimus, sicut & actus ipse.

Propositio 7.

144 Ad potentiam proximam actus omnimodis adequatam & plenam intrinsecè requisitū est, quod sit verum conditionatè, exiturum sine contradictione terminum connexionis actus, si existat actus ipse. Hæc etiam propositio eximij est momenti ad materiam de libertate: Itaque licet existentia absoluta termini connexionis actus ad potentiam proximam actus requisita non sit, prout euicimus, *proposit. 6.* attamen vt talis potentia sit omnino adequata & plena, intrinsecè requisita est ad illam conditionata veritas de existentia sine contradictione talis termini sub conditione existentie actus. Nam hoc ipso quod actus nequit existere sine termino, potentia proxima actus nequit esse omnino adequata, tali veritate seclusa; sed inadequata est quodammodo; quatenus scilicet potentia proxima actus, & potentia proxima termini simul acceptæ proximè, & absolute possunt exequi actum & terminum. Potentia verò proxima actus sumpta seorsim, dumtaxat potest exequi actum veluti sub conditione, quod potentia proxima termini exequatur terminum: quod ipsum est esse eam veluti inadequatam, donec sit verum exiturum siue contradictione terminum, si existat actus.

145 Probemus id, exempli, & claritatis gratia, in causis liberis actus, & termini: primò quia eo ipso

quod nequit actus sine termino existere independentè à nutu causæ liberæ termini actus à sua causâ poni non potest, atque adeo hæc plenum, & adequatum dominium actus non habet; quouique in sua manu habet nutum causæ termini, qualiter habere censetur, cum primum est verum ponendum a sua causâ sine contradictione terminum, si ponatur actus à sua.

Secundò: quia si causa termini liberè omittat illum ponere, quo casu causa actus erat positura actum, si poneretur terminus, causæ actus nullomodo est imputabilis omisso actus: quia in tali casu non stat per ipsam, quod actus non ponatur: ergo in tali casu causa actus non habet adequatam dominium, atque adeo neque adequatam potentiam proximam actus, alioquin ei imputaretur actus omisso. Si verò è contra verum sit ponendum sine contradictione à sua causâ terminum, si ponatur actus à sua, & hæc nihilominus actum omittat; tunc actus omisso soli imputabitur causæ actus: quia in tali casu per ipsam solam stat quod actus non ponatur. Igitur per veritatem conditionatam de existentia sine contradictione termini sub conditione existentie actus completur in causâ actus adequatum dominium, & consequenter adequata potentia proxima eius.

Tertiò. Tunc censetur quis habere in sua plenâ & adequatâ potestate consequutionem finis, cum verum est, præstanda cum effectu ab aliis cætera ad illam necessaria, casu quod ille præstet omnia, quæ dependent ab ipso. Tunc verò secus, quando id non est verum, vt constat. Ergo tunc causa libera actus in sua plenâ potestate habet eius exequutionem, cum verum, est ponendum sine contradictione ab aliâ terminum necessarium ad actum casu quod actus ipse ponatur à sua.

Quartò. Cum terminus connexionis actus à sola causâ actus dependet (vti dependet effectus à sola causâ actionis, media qua fit) idcirco talis causa plenè, & adequatè est potens ponere actum, quantumvis hic sine termino poni non possit, quia positio actus infallibiliter fert secum positionem termini; alioquin certè non futura adequatè potens, si positio actus infallibiliter secum non ferret positionem termini, sed hoc ipso, quod est verum, ponendum sine contradictione terminum, si ponatur actus, positio actus infallibiliter fert secum positionem termini, à quacumque ille causa ponendus sit; secus si id verum non est. Ergo veritas conditionata de existentia sine contradictione termini sub conditione existentie actus, plenè & adequatè potentem constituit causam actus ad ipsum ponendum. Imo verò causa etiam se sola ponens actum, & medio ipso terminum; idèò antequam actum ponat, est potens adequatè illum ponere, quia licet actus nequeat sine termino existere, talis tamen ille est ex suo conceptu, vt si ponatur, necessariò feret secum terminum ipsum. Quod ipsum est, talem etiam causam plenè & adequatè constituit potentem ponere talem actum per veritatem conditionatam de existentia sine contradictione termini sub conditione eius.

Quintò: sublatâ dictâ veritate solâ, & cæteris omnibus permanentibus causa actus sumpta seorsim simpliciter, & absolute est impotens ponere actum: ergo potentia reddens causam simpliciter, & absolute potentem ponere actum, qualis est plena, & adequata, intrinsecè ad suam constitutionem requirit talem veritatem. Consequentia est euident ex doctrina *proposit. 1.* Antecedens probatur

tur planè, quia causa simpliciter & absolute est impotens ad ponendam chimeram, sed posito actus, dicta veritate sublata, est chymera: quia si eà veritate sublata existeret actus, actu existente, aut non existeret terminus connexionis eius, aut non existeret sine contradictione, quorum utrumque est chymera, ut constat. Ergo.

150 Hinc sexto à priori. Quia sicut possibilitas actus ita est conditio ex parte causæ requisita ad actum ponendum, ut potentiam proximam eius constituat intrinsecè, uti *proposit.* 5. probatum est; sic veritas conditionata de existentia sine contradictione termini connexionis actus sub conditione existentie actus ita est conditio ex parte causæ requisita ad actum ponendum, ut proximam quoque, & adequatam potentiam eius constituat intrinsecè. Quandoquidem tali veritate sublata non minus redditur actus respectu causæ sumptæ seorsim impossibilis, quam sublata possibilitate ipsius actus redderetur. Iam verò, quod potentia proxima, & adequata causæ per predictam veritatem conditionatam, etsi hæc nihil absolute ponat in esse, constitui possit, maiorem difficultatem non habet, quam quod per possibilitatem actus in quadam etiam veritate conditionata consistenter possit constitui. De quo iam actum est *propos.* 5. citata.

151 Stet ergo firmam potentiam proximam plenam omnino, & adequatam actus connexi cum alio quopiam termino per veritatem conditionatam compleri constituique intrinsecè de existentia sine contradictione termini sub conditione existentie actus. Dico *sine contradictione*: quia ex hypothesi, quod existat actus connexus cum termino, semper, & necessario sequitur, atque adeo semper, & necessario est verum existere terminum. Quod tamen sub tali hypothesi sit verum existere terminum sine contradictione, aut cum illi id pendet ex nutu, & determinatione causæ, à qua est oriunda liberè positio termini; quando ea ab aliqua libertate est oriunda distincta à libertate actus. Supposito enim, quod per positionem actus non sit tollenda libertas ad terminum, quando causa termini alias pro suo arbitratu est positura terminum, verum est sine contradictione terminum ex hypothesi, quod existat actus; secus quando alias causa termini liberè, se ad non ponendum illum est determinatura c. g. casu quod Petrus alias est liberè peccaturus in instanti A. verum est. Si extiterit revelatio diuina de peccato Petri pro instanti A, existet peccatum ipsum sine contradictione. Casu verò quod Petrus alias non est peccaturus liberè pro instanti A, sub hypothesi revelationis diuinæ de peccato Petri pro instanti A, duo contradictoria erunt vera, nempe & peccatum Petrum pro instanti A, quia id infert essentialiter revelatio, & non peccatum, quia Petrus pro tali instanti nutu suo non est peccaturus. Nec mirum, cum in tali casu hypothesi sit impossibilis consequenter. Verum de hoc puncto vberior sermo habendus suo loco est. Hic solum restat aduertendum. Quod diximus e. g. de actu causæ liberæ relatè ad terminum connexionis, etiam à causâ libera oriundum, pariter in omnibus actibus quorumvis subiectorum respectu ad quosvis terminos habere locum.

152 Itaque ex dictis in hac, & præcedente propositione concluditur, veritatem conditionatam de existentia sine contradictione termini connexionis actus sub conditione ipsius non solum requisitam esse, sed etiam esse sufficientem, si cætera adsint ad constituendam potentiam adequatam proximam

actus. Quod insuper confirmari potest: quia nequit non esse sufficienter constituta potentia plena, & adequata proxima actus, quando ipsi est proximè possibilis actus adequatè, & plenè: nequit autem non esse talis quando verum est ipsum absque vlla contradictione exiturum, si hic, & nunc existat. Quod nequit verum non esse, quando, instantibus cæteris requisitis, verum est exiturum sine contradictione terminum, si existat actus ipse.

Propositio 8.

Ad potentiam proximam actus bene potest esse 153 aliquid requisitum extrinsecè, ut terminus connexionis eius, quin ad eandem ut constitutum eius extrinsecè requisitum sit.

Est certum: quia sicut cætera cuiuslibet generis entia cum alio quopiam ad suam essentiam intrinsecè non pertinente possunt esse connexa: ita potentia proxima ad actum cum alio quopiam potest connexa esse, quod in suo conceptu essentiali intrinsecè non includatur. Tum sicut aliquid requisitum ad existentiam actus potest nullomodo proximè in actum influere, atque ita extra potentiam proximam actus esse, uti *propos.* 6. statutum est, ita aliquid requisitum ad existentiam potentie proximæ actus potest nullomodo proximè in actum influere; sicque ad ipsam potentiam proximam actus intrinsecè non pertinere. Id quod veluti à posteriori constat etiam apertè: quia quando potentia proxima ad actum, cum actu ipso connexa est, actus ad existentiam eius est requisitus; & tamen actus nec clauditur intrinsecè in conceptu reali talis potentie, iuxta doctrinam statutam *propos.* 2. nec ullomodo in seipsam influit, ut est notissimum.

Ex hac certissima veritate manifestè refutandi 154 veniunt quidam Recentiores dicentes principia conservatiua causæ ad actum primum proximum eius intrinsecè spectare ut conditiones requisitæ ad causandum: quia, inquit, non minus est necessarium, ut causa producat effectum, quod causa conservetur à suis principiis, quam quod sit approximata ad passum, instructaque cæteris conditionibus, sine quibus causare nequit. Etenim hoc contra communem Philosophorum consensum, siue existimationem est. Quis enim hæcenus putavit causas remotas quantumvis ad existentiam proximæ requisitas cum hac immediatè concurrere ad eius effectum causandum, adhuc ut conditiones? Quam autem id sit falsum constat ex dictis: quia quod requiritur præcisè ut existat causa, qualiter solum requiruntur principia conservatiua eius, non eo ipso simul cum causa influit immediatè in effectum, ipsamve aliquo modo iuvat ad influendum. Alias Deus per decretum quo conservat voluntatè creatam, influeret cum illa ad peccatum ad illudque eam iuaret, quod est absurdum. Tum simul cum actu fidei de Deo ut infinite sapiente omne ens existens, possibile, & impossibile concurreret immediatè ad actum charitatis oriundum à tali actu fidei. Quod est ridiculum. Quandoquidem titulo connexionis essentialis, quam talis actus fidei habet cum sapientia diuinâ, & media illa cum omni ente cognito à Deo, non minus est omne ens requisitum ad existentiam ipsius actus, quam quavis causa conservatiua eius. Porò principia conservatiua causæ solum requiri, ut ipsa existat, & ab Aduersariis supponitur, & ex se satis notum est. Si enim causa à se ipsa posset existere, ad nihil utique indigeret principiis conservatiuis sui, quâ talibus; eisque subinde deficientibus, æque illa per

Disp. VIII. De actu obiecti. Quæst. V. 189

per locum intrinsecum proximè potens ad operandum existere posset, ac modo. Quod argumentum est, talia principia ad potentiam proximè operatiuam eius intrinsecè non pertinere, vt dicebamus in simili *propos. 6.* Et confirmari potest ex dictis: quia si essentia causæ, & quælibet alia essentia creata à suo conceptu reali excludit, nec potest non excludere omnia principia conseruatiua sui quantumuis illis indigeat ad existendum, cur essentia potentie proximæ ad operandum, quam causa habet, non excludit pariter à suo conceptu reali omnia principia conseruatiua sui (è quorum numero sunt conseruatiua causæ) quantumuis illis indigeat ad existendum?

155 Quod si principia remota actus titulo talium ad potentiam proximam eius intrinsecè non pertinent, merèque remote subinde manent, etiamsi ad existentiā talis potentie, alicuiusue in illa inclusi sint requisiti, multo minus pertinebunt, quando requisiti non sunt, vt sepe contingit. De quo, supposita doctrinā traditā, nullum, est dubium. Alioquin nullum principium remotum actus esset possibile, quod simul proximum non esset. Quod quam sit absurdum, & ex ipsis terminis, & ex *superius* dictis satis est notum.

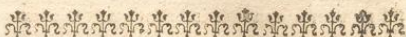
Proposio 9.

Potentia proxima actus ad actum ipsum prout existentem intrinsecè requisita non est. Extrinsicè verò aut requisita, aut non requisita esse potest.

Prior propositionis pars inde constat: quia potentia proxima, & actus in quantum existens conceptus sunt inuicem se excludentes, prout *supra* *propos. 2.* statutum est. Posterior autem inde, qui actus aut connexus, aut non connexus cum potentia proximā, à quā procedit, potest existere. Caterum, omittā priori parte, quæ ex doctrinā propositionis citatæ satis est nota. Præ maiori posterioris intelligentiā notandum est, etsi possit euenire, sepeque eueniat, vt actus cum eā numero potentia proximā, à quā procedit, seu cuius est actus connexus sit, vt cernere est in actibus existendi, subsistendi, durandi, aliisque huiusmodi, qui suo conceptu cum his indiuiduis subiectis, sub indiuiduisque conditionibus, ac circumstantiis connexi sunt, attamen etiam euenire potest, sepeque euenit, vt actus non cum eadem numero potentia proximā, à quā est, bene tamen cum aliquā talis speciei connexus suā naturā sit. Sic enim volitio obiecti A. necessario potest oriri à potentia proximā voluntatis constitutā per cognitionem aliquam obiecti A. sed non ab ea, à qua de facto oritur, constitutā per talem numero cognitionem. Et productio caloris in ligno ab aliqua potentia proxima huius ignis constituta per aliquam approximationem ad tale lignum petiri nasci; non tamen à constitutā per hanc numero approximationem. Pariterque in similibus. Nihilominus utriusque huius generis actus cum sua proxima potentia connexos absolutè vocamus: qui vel cum hac, aut alia simili ita connexi sunt, vt si hæc deficeret, esse non possent, nisi alia similis supplens eius vicem accederet. Sunt enim alie potentie proximæ adeo non requisitæ ad actum, in quē influunt de facto, à nobisque subinde absolutè non requisitæ nuncupate, vt licet desint, nihilque vice earum accedat subiecto actus, adhuc tamen manere illud potest, sepeque manet proximè potens actum ipsum. Talis est potentia constituta per imperium, quo voluntas aliquem actum imperat, illumque medio imperio cauat: cum tamen ad causandum eundem per se

immediatè præscindendo à tali imperio, ac proinde secluso, sit proximè potens, & ceteræ huiusmodi constitutæ per aliquid de facto adiuuans subiectum ad exercitium actus; cum tamen ad tale exercitium nullatenus sit requisitum.

157 Ex quibus patet præterea, quæ ex parte subiecti ad exercitium actus sunt requisita, intrinsecèque subinde constituunt potentiam proximā requisitam ad actum, iuxta doctrinā *propos. 3.* alia, quæ ex parte subiecti etiam se habent, ipsumque quoquo modo iuuant ad exercitium actus, ad potentiam proximam actus non requisitam ad actum ipsum intrinsecè spectare, ad illamque proinde intrinsecè requisita esse. Hæc satis pro præsentē questione.

DISPUTATIO IX.

De ente, essentiā, & existentia, atque de opposito Non ente.

VANQVAM hæc disputatio ad Metaphysicam ferè pertineat; oportuit tamen huic inserere illam: tum quia termini eius inter obiecta intellectus humanæ, de quibus agimus, primum sibi post terminos disputationis præcedentis vèdicant locum Tum maxime, quia tractatio eorum eximie confert ad ea, quæ in sequentibus sunt dicenda, ex dictisque in præcedentibus naturaliter fluit. Erit autem sermo in præsentī *disp.* de Ente, Essentiā & Existentiā ealibus. Non verò de ente, Essentiā, & Existentiā rationis. De quibus *d. 12.* Tum sermo erit de Non ente sumpto pro negatione, siue earentiā Entis. Non verò sumpto (vt sumi solet) pro Ente chymérico, siue impossibili. De quo. *Disp. 11.*

QVÆSTIO I.

Quid sit Ens, quid Essentia, quid existentia in vniuersum?

Suppono primò ex dictis *disputatione 8. quæst. 2.* 1. illum conceptum obiectiuum dici actum in vniuersum, qui significatur per verbum, & per tempora coniungatur; à nobisque instar cuiusdam exercitij alicuius subiecti circa aliquem terminum concipitur. Estque propriissimum obiectum iudicij nostri: per quod indispensabiliter ipsi subiecto affirmatione tribuitur, negatione detrahitur. De quo *ibi* plura.

Suppono secundò, vnicum actum significatum per verbum posse actum primum vocari: quod ceteros omnes per alia verba significabiles præcedit. Qui subinde actus secundi veniunt dicendi, vt etiam *disp. 8. q. 2. dñs. 3.* exposuimus; nec sine primo dari possunt, iuxta *propos. 3.* statutam dictā *disp. 8. q. 3.*

Suppono tertio, omnem omnino actum tribus modis à nobis concipi posse, ac frequentissime solere. Primò vt exercitium actuale subiecti; qua ratione significatur per verbum. Secundò cum abstractione quadam: quo pacto significatur per nomen verbale. Tertio vt compositum cum subiecto: quo modo per participium verbi significatur, & in concreto sumi dicitur, prout latius explicatum est *supra* *disp. 2. quæst. 4. Consell. 3.*

Suppono